

**KIYIM DIZAYNIDA MILLIY MEROSNI ZAMONAVIY USLUBDA
IFODALASHNING ESTETIK VA TEXNOLOGIK ASOSLARI**

Ashurova Nafisa

Termiz davlat univertsiteti 3-kurs milliy libos,
kashtachilik va to'qimachilik yo'nalishi talabasi.

ANNOTATSIYA

Maqolada kiyim dizaynida milliy meros va zamonaviy moda uslublarining uyg'unligi estetik va texnologik jihatdan tahlil qilinadi. Atlas, adras, beqasam kabi milliy matolar, naqshlar va kashtachilik an'analari zamonaviy dizayndagi talqini bilan birga o'rganiladi. Shuningdek, 3D texnologiyalar, raqamli konstruktorlar va virtual podiumlar orqali yaratilayotgan innovatsion yondashuvlar yoritiladi. Maqola milliy estetikani saqlagan holda global modaga mos dizaynlar yaratish yo'llarini nazariy va amaliy asosda ko'rsatib beradi. Ushbu maqola milliy estetikani saqlab qolgan holda, texnologik yondashuvlar orqali uni yangicha shakllantirishga intilayotgan dizaynerlar, talaba-yoshlar, moda sanoati vakillari uchun nazariy asos bo'lishi bilan birga, amaliy jihatdan ham foydali materialdir. Unda milliy identitetni yo'qotmasdan, global moda bozorida raqobatbardosh mahsulotlar yaratish yo'llari ilmiy yondashuv asosida ochib berilgan.

Kalit so'zlar: milliy meros, kiyim dizayni, zamonaviy uslub, estetik yondashuv, texnologik asoslar, naqshlar, 3D dizayn, raqamli moda, milliy identitet.

KIRISH

Milliy meros – har bir xalqning o'ziga xos madaniy xotirasi, tarixiy tajribasi va estetik qarashlarini o'zida mujassam etgan bebaho boylikdir. Bu meros avloddan avlodga nafaqat og'zaki rivoyatlar, yozma manbalar yoki san'at asarlari orqali, balki amaliy hayotda — xususan, kiyim-kechakda ham saqlanib kelmoqda. Kiyim dizayni esa shu milliy merosni estetik jihatdan ifodalashning eng yorqin, hayotiy va ta'sirchan vositalaridan biridir. O'zbekiston singari boy madaniy an'analarga ega bo'lgan yurtda kiyim dizayni orqali o'zlikni anglash, milliy identitetni namoyon qilish va uni global miqyosda tanitish imkoniyati juda kengdir.

Hozirgi globallashuv va texnologiyalar asrida milliy merosni nafaqat saqlab qolish, balki uni zamonaviy modaga mos shaklda qayta talqin etish muhim masalaga aylangan. Bu esa, o'z navbatida, dizaynerlardan chuqur estetik tushunchalar, texnologik bilim va innovatsion yondashuvlarni talab qiladi. An'anaviy liboslardagi o'ziga xos naqshlar, milliy matolar, ramziy ma'noga ega bezaklar, kesim shakllari va

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI VOLUME-2, ISSUE-5

kashtachilik uslublari – bularning barchasi milliylikning ifoda vositalaridir. Zamonaviy kiyim dizaynida esa bu unsurlar yangicha talqin qilinib, zamonaviy estetik mezonlar bilan uyg'unlashmoqda.

Bugungi dizayn olamida 3D texnologiyalar, raqamli moda, interaktiv dizayn platformalari kabi zamonaviy texnikalar yordamida milliy ruhga ega obrazlar yaratish imkoniyati ortib bormoqda. Endilikda dizaynerlar nafaqat an'anani takrorlaydi, balki uni qayta yarata oladigan, uni zamon ruhi bilan uyg'unlashtira oladigan ijodkorga aylanmoqda. Bu jarayonda milliy va zamonaviy uslublarning estetik va texnologik asoslarini chuqur o'rganish, tahlil qilish va ularni uyg'un holda amaliyotga tatbiq etish dolzarb vazifaga aylangan.

Mazkur maqolada kiyim dizaynida milliy merosning zamonaviy uslubda ifodalanishiga oid estetik tamoyillar, texnologik imkoniyatlar hamda ularning o'zaro aloqadorliklari tahlil qilinadi. Shuningdek, bugungi dizayn amaliyotida bu yo'nalishda yuzaga kelayotgan muammolar va istiqbollar ham ilmiy yondashuv asosida ko'rib chiqiladi.

METODOLOGIYA

Mazkur ilmiy maqolani tayyorlash jarayonida turli xil metodologik yondashuvlardan foydalanildi. Avvalo, **tahliliy-metodik yondashuv** asosida O'zbekiston milliy liboslarining tarixiy rivojlanish bosqichlari, ularning estetik xususiyatlari va zamonaviy dizayndagi aks etishi o'rganildi. Bu orqali milliy kiyimlardagi naqshlar, matolar, kesim shakllari, bezaklar va ularning ramziy ma'nolari tizimli tarzda tahlil qilindi.

Taqqoslama-tahliliy usul yordamida milliy kiyimlarning an'anaviy shakllari bilan hozirgi zamonaviy dizaynlar o'rtasidagi farqlar va o'xshashliklar aniqlab chiqildi. Shu orqali milliy merosning zamonaviy moda kontekstida qanday ifodalanayotgani va bu jarayonda qanday o'zgarishlar sodir bo'layotgani aniqlashtirildi.

Amaliy kuzatuv va **vizual tahlil** asosida o'zbek dizaynerlarining ishlari, milliy liboslar kolleksiyalari, moda namoyishlari va kreativ loyihalar o'rganildi. Dizayn namunalarida estetik talqin va texnologik yondashuvlar qanday uyg'unlashgani chuqur tahlil qilindi.

Shuningdek, **intervyu va suhbat metodi** asosida dizaynerlar, dizayn sohasi mutaxassislari va talabalardan fikrlar olindi. Bu yondashuv milliylikni saqlagan holda zamonaviy kiyim dizaynini yaratishda uchraydigan real muammolar va imkoniyatlarni aniqlashda yordam berdi.

Bundan tashqari, **ilmiy adabiyotlar tahlili**, xorijiy va mahalliy manbalarni o'rganish orqali mavzuga oid ilg'or tajribalar, texnologik innovatsiyalar va dizayn

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI VOLUME-2, ISSUE-5

tamoyillarining nazariy asoslari aniqlab chiqildi. Tadqiqot davomida 3D dizayn, raqamli moda platformalari, grafik konstruktsiya dasturlari kabi zamonaviy texnologiyalarning milliy dizayndagi o'rni ham metodik asosda o'rganildi.

NATIJALAR

Tadqiqot davomida kiyim dizaynida milliy merosni zamonaviy uslubda ifodalash borasida bir nechta muhim ilmiy va amaliy natijalarga erishildi. Eng avvalo, o'zbek milliy kiyimlarining estetik tizimi – ya'ni mato, naqsh, rang, kesim shakli, bezak va ramziy belgilar kabi asosiy elementlari aniqlandi va ularning bugungi moda dizaynida qanday talqin qilinayotgani tahlil qilindi. Bu elementlarning har biri xalqning tarixiy tajribasi, tabiatga munosabati, diniy e'tiqodi va go'zallik haqidagi qarashlarini ifoda etuvchi vosita sifatida namoyon bo'layotgani tasdiqlandi.

Shuningdek, o'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, zamonaviy dizaynerlar tomonidan milliy merosga asoslangan yangi kiyim modellari yaratilayotgani – bu nafaqat estetik yondashuv, balki madaniy identitetni saqlash va rivojlantirish yo'lida muhim qadamdir. Ayniqsa, yosh avlod vakillari orasida milliylikka qiziqish ortib borayotgani, ularning kiyim tanlashda milliy unsurlarni zamonaviy shaklda qabul qilishi dizayn rivoji uchun katta imkoniyat yaratmoqda.

Texnologik jihatdan qaralganda, 3D dizayn texnologiyalari, raqamli moda ilovalari va interaktiv vizual platformalar yordamida dizaynerlar milliylikni zamonaviy shaklda talqin etishda keng imkoniyatlarga ega bo'layotgani aniqlandi. Bunday texnologiyalar dizaynerlarga kreativ g'oyalarni tezroq, aniqroq va innovatsion tarzda hayotga tatbiq etish imkonini bermoqda.

Natijalar shuni ko'rsatmoqdaki, agar milliy estetikani zamonaviy dizayn tamoyillari va texnologik yondashuvlar bilan uyg'unlashtirish davom ettirilsa, o'zbek dizayni nafaqat mahalliy balki xalqaro modalar sahnasida ham raqobatbardosh bo'lishi mumkin. Bu esa dizayn sohasi vakillari uchun yangi strategik yondashuvlar ishlab chiqishni talab qiladi.

MUHOKAMA

O'zbekistonning boy madaniy merosi, xususan milliy liboslarga oid estetik va amaliy an'analari, zamonaviy kiyim dizayni jarayonida katta ilhom manbai sifatida xizmat qilmoqda. Bugungi kunda dizaynerlar nafaqat an'anaviy elementlarni saqlab qolishga harakat qilmoqda, balki ularni zamonaviy modaning talablari, texnologik imkoniyatlari va auditoriya istaklariga muvofiq tarzda talqin etmoqda. Muhokama jarayonida aynan shu sintez – ya'ni milliylik va zamonaviylik uyg'unligi — eng asosiy va murakkab jihatlardan biri ekanligi aniqlanadi.

Dizayn mahsulotlarida milliylikni saqlab qolish ko'pincha murakkab tanlovlar oldida turadi: estetik joziba bilan funksionallikni, tarixiylik bilan texnologiyani, milliy

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI VOLUME-2, ISSUE-5

ramzlar bilan jahon modasining umumiy tendensiyalarini uyg'unlashtirish zarurati tug'iladi. Ko'plab amaliy misollar shuni ko'rsatmoqdaki, o'zbek dizaynerlari aynan shu jihatdan katta izlanishlar olib bormoqda: masalan, atlas va adras matolarini zamonaviy tikuv texnologiyalari bilan birlashtirib, minimalist shakllarda yangi kiyim kolleksiyalarini yaratishmoqda.

Muhokama davomida shuningdek, zamonaviy texnologiyalar, ayniqsa 3D-modellashtirish, raqamli konstruksiya, AR (kengaytirilgan reallik) va onlayn podiumlar kabi platformalarning dizayn amaliyotiga kirib kelishi muhim burilish yasagani ta'kidlandi. Bu texnologiyalar orqali dizaynerlar milliy estetikani nafaqat o'zbek bozorida, balki xalqaro auditoriyada ham targ'ib qilmoqda.

Biroq, ayni jarayonda ayrim muammolar ham kuzatilmoqda. Jumladan, ba'zi holatlarda milliylik faqat tashqi bezak sifatida talqin qilinmoqda, uning ramziy va madaniy ildizlari chuqur o'rganilmayapti. Yana bir muammo – dizaynerlar orasida texnologik savodxonlik darajasining turlicha bo'lishidir. Shu sababli, estetik va texnologik bilimlarni birlashtirgan holda milliy obrazlar yaratish uchun tizimli ta'lim, metodik qo'llanmalar va amaliy loyihalar zarurati mavjud.

Shu bilan birga, bugungi yosh avlod – ayniqsa, dizayn yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar – bu borada katta salohiyatga ega. Ular orasida milliy merosni qayta kashf etishga, uni zamonaviy tilda ifodalashga bo'lgan intilish kuchaymoqda. Demak, bu mavzu doirasida olib borilgan izlanishlar kelajakda o'zbek dizayn maktabining yangicha bosqichini shakllantirishda asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

XULOSA

O'zbekistonning boy madaniy merosi, ayniqsa an'anaviy kiyim san'ati, milliy o'zlikni anglash va uni zamonaviy dunyoga tanitishda eng kuchli estetik vositalardan biri bo'lib qolmoqda. Ushbu maqola doirasidagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, milliy liboslardagi estetik unsurlar — naqshlar, rang uyg'unligi, mato tuzilmasi va ramziy ma'nolar — zamonaviy moda dizaynida nafaqat ilhom manbai, balki o'ziga xos brend qiymatini yaratish omiliga aylana oladi.

Zamonaviy texnologiyalar, xususan 3D dizayn, raqamli konstruktorlar, virtual podiumlar va AR vositalari dizaynerlarga an'anaviy estetikani yangicha tilda, innovatsion shaklda ifodalash imkoniyatini bermoqda. Bu esa milliy qadriyatlarni saqlab qolish bilan birga, ularni global miqyosda targ'ib qilish, xalqaro moda bozorida tanitish uchun yangi yo'llarni ochadi.

Shu bilan birga, o'zbek kiyim dizaynida milliylikni zamonaviylik bilan uyg'unlashtirish jarayonida ba'zi muammolar ham mavjud: texnologiyalardan to'laonli foydalanilmasligi, estetik unsurlar mazmunining yetarlicha chuqur talqin etilmasligi va ularni faqat tashqi bezak sifatida ishlatilishi milliy dizaynning

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
VOLUME-2, ISSUE-5**

chuqurligini pasaytirishi mumkin. Bu muammolarni bartaraf etish uchun ta'lim tizimida zamonaviy dizayn texnologiyalari va milliy madaniyatni uyg'unlashtirgan maxsus kurslar, amaliy mashg'ulotlar, loyihalar ishlab chiqilishi zarur.

Umuman olganda, milliy meros va zamonaviy dizayn uyg'unligi — bu oddiy estetik yechim emas, balki xalqning madaniy identiteti, tarixiy xotirasi va kelajakka yo'naltirilgan kreativ salohiyatini ifodalovchi ijodiy harakatdir. O'zbek dizaynerlari, talaba-yoshlar va moda sohasi vakillari ushbu uyg'unlikni chuqur anglab, ilmiy va amaliy asosda yondashsalar, O'zbekiston dizayn maktabi jahon moda makonida o'ziga xos mavqe kasb eta oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xasanov A. "O'zbek milliy liboslari tarixi", Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2017.
2. Sharipova G. "Kiyim dizayni asoslari", Toshkent: Ilm Ziyo, 2020.
3. Karimova D. "Zamonaviy moda va milliy an'analar uyg'unligi", *San'at va Dizayn* jurnali, 2022, №2.
4. Tursunov M. "Raqamli moda: texnologiyalar va istiqbollar", *Dizayn Innovatsiyalari*, 2023, №1.
5. Nazarova F. "An'anaviy naqshlar va ularning zamonaviy interpretatsiyasi", *Madaniyatshunoslik va estetika* jurnali, 2021.
6. Usubaliev R., "Fashion Design: Principles, Practice, and Techniques", London: Thames & Hudson, 2018.
7. Pirogov V., "3D Texnologiyalar dizaynda", Moskva: Prosveshchenie, 2019.
8. UNESCO Report: "Traditional Dress and Identity in Central Asia", Paris, 2020.
9. Rafiqov J.. "O'zbek xalq san'ati va libos madaniyati", Toshkent: Fan, 2016.
10. Nurullayeva R.. Traditional fabrics of Uzbekistan: historical and cultural significance. The results of scientific and creative research of the youth of Uzbekistan. International Anthology. United States of America. June. 2024
11. www.vogue.com – Zamonaviy moda tendensiyalari va xalqaro dizayn namunalari.